

Betreft: internetconsultatie vernieuwde landelijke doelen Natura 2000
Datum: 3/5/2025

Acties: Schrap Nederlandse koppen uit de vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000; Nadere uitwerking sturen op de staat van de natuur en kritische depositiewaarden uit de wet

Geachte minister Wiersma en staatssecretaris Rummenie,

Met dit schrijven wil ik reageren op uw vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-gebieden.

Uw kabinet maakte in zijn Regeerprogramma Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet (september 2024) twee belangrijke afspraken voor het toekomstige natuurbeleid.

“Omdat we willen sturen op de gemeten staat van de natuur wordt de natuurmonitoring versterkt en geïntensiveerd, mede in het kader van de Natuurherstelverordening. Zo wordt de daadwerkelijk gemeten staat van de natuur leidend voor verdere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Dit is ook van belang om een alternatief te vinden voor de kritische depositiewaarde (KDW) in de wet.”

De vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000gebieden zouden hiervoor een opstap kunnen en ook moeten zijn. Dit vraagt nadere uitwerking.

“Er komen geen nieuwe, nationale koppen op Europees beleid en bestaande koppen worden waar mogelijk geschrapt.”

“Wat betreft dit kabinet komen er geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid. In aanvulling op het hoofdlijnenakkoord, kijkt het kabinet - naast landbouw - naar welke andere bestaande nationale koppen kunnen worden geschrapt, uiteraard met behoud van doelbereik en met oog voor de consequenties ervan. Uitgangspunt daarbij is het verminderen van lasten en regeldruk voor ondernemers, zodat ruimte ontstaat voor innovaties die kunnen bijdragen aan een duurzamere toekomst.”

De vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-gebieden staan helaas bol van de nationale koppen op het Europese natuurbeleid. Deze zouden moeten worden geschrapt om de Nederlandse doelen en uitwerking in overeenstemming te brengen met het Regeerprogramma.

Nationale koppen uit de vernieuwde Natura 2000-doelen, Europese richtlijnen erin

1. Neem de Europese doelen als uitgangspunt, inclusief de Europese termijnen voor het behalen van die doelen. De Europese doelen zijn:

Habitatrichtlijn: geen verslechtering in het veld (NB. Maak onderscheid tussen verslechtering in het veld en verslechtering als gevolg van de wijziging van de methodiek in modellen en op papier).

Natuur Herstel Verordening: De lidstaten nemen de herstelmaatregelen die nodig zijn om de niet in goede toestand verkerende oppervlaktes van de in bijlage I opgenomen habitattypen te verbeteren om ze in een goede toestand te brengen. Dergelijke herstelmaatregelen worden genomen: uiterlijk in 2030, op minstens 30% van de totale oppervlakte van alle in bijlage I opgenomen habitattypen die niet in goede toestand verkeert, zoals gekwantificeerd in het in artikel 15 bedoelde nationale herstelplan....

Nederland eist meer: Nederland zet een zware kop op de Europese streefdoelen door te eisen dat in 2030 70% van de habitats en leefgebieden van soorten moeten voldoen aan de

vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-gebieden. Deze vette kop ontstaat doordat de vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-gebieden worden gekoppeld aan het Programma Natuur en het Uitvoeringsprogramma natuur (2021-2030). Deze stelt dat in 2030 70% van de doelen om de bijzondere planten en dieren en hun leefomgeving (VHR-soorten) in Natura2000-gebieden in stand te houden is behaald. BIJ12 stelt op haar website: “Doel van het Programma Natuur is om te zorgen voor 70% gunstige staat van instandhouding van soorten en leefgebieden (habitats) volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). De vernieuwde landelijke doelen geven invulling aan die doelen”.

Termijnen voor streefdoelen: Nederland stelt onrealistische termijnen, die decennia voorlopen op de Europese richtlijnen. De termijnen waarop doelen behaald moeten worden, moet in lijn liggen met die van Europa.

2. De vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000 gaan voor het bepalen van de gewenste oppervlakte van habitattypen uit van berekeningen van Wageningen UR (Rapport: Gunstige referentiewaarden voor oppervlakte en verspreidingsgebied van Natura 2000 habitattypen in Nederland; WOt rapport 125). Wageningen UR is in haar berekeningen uitgegaan van referentiejaar 1950 gehanteerd voor veel habitattypen. De oppervlakte van het habitatype in 1950 wordt in de vernieuwde doelen voor Natura 2000-gebieden als gewenste oppervlakte gehanteerd voor een goede staat van instandhouding. Omdat voor relatief veel habitattypen die gewenste oppervlakte niet kan worden gerealiseerd binnen Natura 2000-gebieden, wil Nederland ook habitattypen buiten Natura 2000-gebieden meetellen. Het gaat dan om Habitats in NNN-gebieden en Habitats die nog aangelegd moeten worden buiten Natura 2000-gebieden, bijvoorbeeld op landbouwgrond.

Dit gaat veel verder dan de Europese richtlijnen voor natuurherstel:

- Het referentiejaar is de ingangsdatum van de Habitatrichtlijn, voor Nederland is dat 1994. De meeste Natura 2000-gebieden zijn aangewezen rond 2003/2004. Teruggaan naar 1950 is niet realistisch. Nederland telde toen 10 miljoen inwoners, nu bijna het dubbele, 18 miljoen.
- De Europese regelgeving koppelt het herstel van Habitats expliciet aan bijlage 1 van de Habitatrichtlijn en aan soorten die vallen onder de Habitatrichtlijn. De Verordening Natuurherstel stelt dat de focus op natuurherstel tot 2030 moet liggen op Natura 2000-gebieden.
- Waar Europa spreekt over het opnieuw ontwikkelen van Habitats, is dat in de context van verslechtering/ verdwijnen na aanwijzing onder Natura 2000. Dus geen nieuwe natuuraanleg op landbouwgrond.
- Europa kijkt voor een goede staat van instandhouding naar de habitattypen op Europees grondgebied. Nederland wil die goede staat óók binnen Nederland afzonderlijk.
-

De nieuwe Nederlandse koppen moeten worden geschrapt en in overeenstemming gebracht met het Europese natuurbeleid. Dus: de referentiedatum naar het moment van aanwijzen als Natura 2000-gebied (en niet naar 1950); geen Natura2000-doelen voor NNN-gebieden en nog te ontwikkelen Habitats op landbouwgrond; geen stikstofbeleid voor natuur buiten Natura 2000-gebieden.

3. De vernieuwde doelen voor Natura 2000-gebieden willen een extra status toekennen aan de zogeheten ‘typische soorten’: deze mogen niet bedreigd zijn. Daar wordt in de vernieuwde doelen op getoetst. Die vernieuwde status gaat ertoe leiden dat er herstelmaatregelen genomen moeten worden voor ‘typische soorten’ om deze in een goede staat van instandhouding te brengen. Terwijl de aanwijzing van ‘typische

soorten' hiervoor niet is bedoeld. Die soorten zijn bedoeld om de status en trends te bepalen in Natura 2000-gebieden en -Habitats. Het moet – volgens de Europese richtlijnen – dan ook gaan om soorten die regelmatig en in een hoge mate van constantheid voorkomen.

Nederland wil nu die typische soorten als soort in een goede staat van instandhouding brengen. Dit betekent een extra soortenlijst onder het natuurbeleid. Bovendien staan op de Nederlandse lijst nogal wat verdwenen (al verdwenen voordat de Habitatrichtlijn van kracht werd) en zeer zeldzame soorten. Dit is niet in lijn met de Europese richtlijnen voor de keuze van typische soorten. Echter, die nieuwe doelen gaan ook betekenen dat verdwenen soorten, of soorten die sporadisch in Nederland worden gezien, in een goede staat van instandhouding moeten worden gebracht. Dit gaat verder dan de Europese regelgeving eist van Nederland.

4. Volgens de vernieuwde doelen voor Natura 2000-gebieden moeten relatief veel habitattypen worden uitgebreid, om een goede staat van instandhouding mogelijk te maken. Daarbij wil Nederland dat 90% van de oppervlakte van die habitattypen in een goede staat van instandhouding wordt gebracht. Wageningen UR schat in dat 75% voor de Nederlandse omstandigheden voldoende is. In de bouwstenen zegt Wageningen UR het volgende:
“Voor een landelijk gunstige structuur en functie geeft de Europese Commissie (2017) als richtlijn dat een groot deel (>90%) van de oppervlakte in een goede staat moet zijn. Het getal is voor de Nederlandse situatie erg hoog en mogelijk ook niet noodzakelijk. We gaan ervan uit dat een dermate groot aandeel van de oppervlakte in een goede toestand moet zijn dat het voldoende is voor duurzaam behoud van de ecologische variatie én de populaties van karakteristieke soorten flora en fauna. Het advies is om in Nederland een streefwaarde van ten minste 75% in een goede conditie en hoogstens 15% in een slechte conditie te hanteren, waarbij op het moment dat deze waarden bereikt zijn zal moeten worden geëvalueerd of het voldoende is om de beschreven variatie en flora en fauna te behouden”.

De vernieuwde landelijke doelen eisen 90% in een goede staat. Maar koppelen die wel aan de berekende extra oppervlakten van Wageningen waarin is uitgegaan van 75% in goede staat. Bij een hoger aandeel in goede staat, zou het oppervlakte kleiner zijn.

Kritische depositiewaarde uit de wet, Europese natuurdoelen erin

Wanneer de vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-gebieden in overeenstemming zijn met de Europese richtlijnen, zouden die een goede opstap kunnen zijn naar de volgende passage uit het Regeerprogramma:

“Omdat we willen sturen op de gemeten staat van de natuur wordt de natuurmonitoring versterkt en geïntensiveerd, mede in het kader van de Natuurherstelverordening. Zo wordt de daadwerkelijk gemeten staat van de natuur leidend voor verdere ontwikkelingen in het landelijk gebied. Dit is ook van belang om een alternatief te vinden voor de kritische depositiewaarde (KDW) in de wet.”

Om aansluiting te krijgen met de Europese richtlijnen, en hierop te kunnen sturen, zouden de vernieuwde Nederlandse landelijke doelen in de eerste plaats inzicht moeten geven in de data die voor het Europese beleid nodig is (die data worden nu niet verzameld / gepubliceerd):

1. Per habitatype binnen Natura 2000-gebied en per leefgebied binnen een Natura 2000-gebied: voor welke oppervlakte (%) die niet in goede staat is, inmiddels herstelmaatregelen worden genomen.

2. Per habitatype binnen Natura 2000-gebied en per leefgebied binnen een Natura 2000-gebied: de oppervlakte in goede staat (%), de oppervlakte in verbeterende staat (%), de oppervlakte in stabiele staat (%), de oppervlakte in verslechterende staat.

Wij stellen voor om een werkgroep van deskundigen in te stellen die met de Europese richtlijnen, de Europese termijnen en Europese beleidsadviezen als grondslag, met een uitwerking komt voor beleid dat invulling geeft aan de uitgeschreven passage in het Regeerprogramma.

Met vriendelijke groet,
Henk Makkink